

УДК 613.67: [612.017.2]

Юлія Вікторівна КАМЕНЮК,
*помічник начальника ГУ ДСНС України у Вінницькій області,
м. Вінниця*

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ

У статті викладено результати аналізу соціально-психологічних аспектів військово-патріотичного виховання курсантів вищих військових навчальних закладів. Розглянуто роль психологічних компонентів у структурі особистості курсанта, колективу курсантів у військово-патріотичному вихованні у ВВНЗ. Досліджуються особливості військово-професійної діяльності майбутніх офіцерів, система їх ціннісних орієнтацій.

Ключові слова: *військово-патріотичне виховання, вищий військовий навчальний заклад, курсант, колектив курсантів, соціально-психологічні установки.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Важливим напрямом реалізації державної політики національної безпеки та оборони є формування патріотизму громадян, військовослужбовців Збройних Сил України (ЗС України). Відповідальність за оборону держави, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності покладена на ЗС України, що ставить підвищені вимоги до свідомості, самосвідомості, мотивації, життєвих настанов військовослужбовців [3; 6].

Патріотизм як ціннісне позитивне ставлення до Батьківщини, свого народу, сім'ї, родини є потужним мотиваційним фактором, який спонукає курсантів вищих військових навчальних закладів (ВВНЗ) до досягнення вагомих успіхів у навчальній і майбутній професійній діяльності.

Отже, існує об'єктивна необхідність чіткого визначення психологічних компонентів у структурі особистості майбутнього офіцера, які б давали можливість відповідно до умов його військово-професійної діяльності виходити з морально-етичних та національних інтересів держави. Є необхідність розроблення та уточнення окремих теоретичних і практичних психологічних аспектів військово-патріотичного виховання (ВПВ) курсантів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опирається автор. Патріотизм як унікальне явище завжди цікавив науковців, громадських, політичних і культурних діячів України та інших держав. Серед них можна назвати В. Винниченка, О. Духновича, М. Грушевського, А. Макаренка, Г. Сковороду, В. Сухомлинського, К. Ушинського, І. Франка, Т. Шевченка та ін.

Механізм формування і розвитку особистості, на яких базується ВПВ, присвячені дослідження Л. Виготського, І. Гальчинського, Г. Костюка, М. Леонтьєва; психологічні засади патріотичного виховання визначено в роботах Б. Ананьєва, С. Максименка, О. Петровського, В. М'ясищева, Б. Теплова. У низці досліджень розглядаються питання національного, патріотичного, морального виховання, формування гуманістичних цінностей у різних напрямках психолого-педагогічної діяльності (Ю. Андрєєв, А. Афанасьєв, В. Дзюба, С. Гречко, Я. Зорій, І. Колодій, Ю. Красильник та ін.), проте психологічний аспект формування і розвитку особистості майбутнього офіцера-патріота не був предметом окремого дослідження. Разом з тим тема дослідження комплексно не висвітлена в науково-методичній літературі. Роботи з цієї проблематики мають здебільшого загальнотеоретичний характер [1; 2; 5; 9].

Метою статті є виклад психологічних аспектів військово-патріотичного виховання курсантів ВВНЗ, основних соціально-психологічних установок військово-патріотичного виховання майбутніх офіцерів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Патріотизм є складною інтегративною якістю особистості українського громадянина, що містить емоційно-почуттєвий, інтелектуальний, вольовий, мотиваційний і діяльнісний компоненти; цінністю, що виявляється у самовідданій любові до своєї Батьківщини, дієвій потребі та прагненні практичними справами її зміцнювати і захищати [1; 2].

Патріотизм, який формується в особистості курсанта у процесі ВПВ у ВВНЗ, обов'язково містить аналогічні почуття та ставлення не тільки до Вітчизни в цілому, але й безпосередньо до ЗС України, передбачає його прагнення сумлінно виконувати військовий обов'язок і досягнення високого ступеня професіоналізму та свідомого ставлення до захисту Батьківщини [7].

Військово-патріотичне виховання, на нашу думку, будучи тісно пов'язаним у змістовному та організаційному відношенні з патріотичним вихованням (ПВ), є його складовою частиною і спрямоване на формування у майбутніх офіцерів патріотичної свідомості та самосвідомості й відповідного комплексу професійних і особистісних якостей. Найістотнішим критерієм їх сформованості можна вважати стійку готовність курсанта до ефективної майбутньої військово-професійної діяльності, сумлінного виконання свого обов'язку та його прагнення професійними діями, практичними справами зміцнювати українську державу та її військо. Таким чином, ПВ і ВПВ взаємодоповнюють і "посилиють" одне одного.

З іншого боку, ПВ курсантів є складовою військового виховання, а останнє, у свою чергу, – основною складовою частиною навчально-виховного процесу (НВП) у ВВНЗ. Це викликано тим, що ЗС України є державною структурою і тому виступають суб'єктом усіх процесів, які протікають у суспільстві, у тому числі процесу національного, громадянського та патріотичного виховання громадян.

Специфіка військового виховання, як і військової діяльності в цілому, викликана великою суспільною та державною значущістю за-

вдань, покладених на ЗС України: “...оборони України, захисту її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності”, що у статті 17 Конституції України тлумачаться як найважливіші функції держави [3].

До інших особливостей військово-професійної діяльності, які накладають відбиток на ВПВ майбутніх офіцерів, належать:

висока напруженість, темп та динаміка її перебігу;

жорстка регламентація та правове регулювання взаємостосунків між людьми;

можливість проходження військової служби у різних кліматичних, погодних умовах, часових інтервалах тощо;

високий ступінь колективності у сфері діяльності (зброя, бойова техніка – засоби колективної дії);

певна замкнутість, просторова локалізація діяльності (під водою, у танку, в окопі, за пультом управління тощо);

високий рівень організації по вертикалі та горизонталі;

обмеження можливостей для добровільного вибору виду військової спеціальності, підрозділу тощо;

часта зміна одних видів військової діяльності на інші, їх тісна взаємозалежність та взаємовплив [5; 11].

Джерелом формування військово-патріотичної вихованості майбутніх офіцерів, їх професійного та морально-етичного становлення за своєю природою є не стільки суспільно-громадські механізми, скільки психологічні (як на індивідуальному рівні, так і на груповому, колективному, суспільному). Власне психологічними і соціально-психологічними передумовами формування патріотичних відчуттів, настроїв є: рівень розвитку психічних процесів у людини, рівень розвиненості соціально-психологічних особливостей та психічні особливості людини.

Через психологічні механізми у свідомості особистості “як вищої форми розвитку психіки” відбувається віддзеркалення всієї навколишньої дійсності, формуються форми її ставлень до світу в цілому, до даного суспільства, Батьківщини, народу. Найяскравіше виявляється це відношення через соціально-психологічний феномен – патріотизм.

Сучасний етап розвитку ЗС України характеризується значною кількістю невирішених проблем, пов'язаних з соціальними наслідками здійснення реформ у ЗС України, змінами в соціальному статусі офіцерського складу. Зокрема дослідження діяльності офіцерів ланки "взвод-рота" свідчать про значне загострення суперечностей між об'єктивними вимогами суспільства до особистості офіцера і реальною спрямованістю ціннісних орієнтацій курсантів, які навчаються у вищих військових навчальних закладах, та молодих офіцерів у військах [7].

Факторами, які негативно впливають на військово-патріотичну вихованість майбутніх офіцерів, є: зниження престижу офіцерської професії та позитивної мотивації офіцерів до військової служби; соціальна незахищеність офіцерів і членів їхніх сімей; загальне розмивання духовно-моральних, патріотичних якостей офіцера. Як результат, у молоді, яка вступає до ВВНЗ, не розвинена патріотична свідомість, відчувається певний ідеологічний вакуум, що веде до зниження почуття національної гордості, любові до Вітчизни, ускладнює навчальну та виховну роботу з курсантами.

Слід сказати, що в даний час соціально-психологічні аспекти ВПВ курсантів посилюються ще і такими чинниками, як:

1. Низький рівень мотивації формування соціальних і морально-політичних відчуттів і відношень у суспільстві.
2. Нестійкість уявлень курсантів про ціннісну природу майбутнього, невизначеність його перспективи.
3. Невідповідність навколишніх реалій (рівень життєвих стандартів, матеріальна незабезпеченість тощо) патріотичному настрою, патріотичним установкам майбутніх офіцерів.
4. Посилення індивідуалістичних тенденцій у сучасному молодіжному середовищі взагалі та у військових колективах зокрема [2; 10].

Проведення на тлі визначених проблем численних заходів військово-патріотичної роботи у ЗС України має здебільшого несистемний характер і не призводить до значних змін у рівні сформованості патріотичної свідомості курсантів, що ще раз підкреслює необхідність

наукового, і психологічного обґрунтування системи впливу на особистість курсанта в процесі ВПВ [8].

Соціально-психологічний портрет курсантів ВВНЗ досить складний. Це портрет особистості – носія як загальних рис, притаманних нашій молоді, так і групових, типологічних особливостей, що відрізняють саме тих молодих людей, які вступають до ВВНЗ. Підготовка курсантів з різних спеціальностей позначається на їхній психології. До того ж курсанти мають особливості залежно від свого досвіду життя, військової служби, сімейного стану, виховання, освіти, терміну навчання, впливу військових колективів та ін.

Чіткий науковий опис феноменів психічного світу вкрай ускладнений – особливо коли йдеться про широку та численну групу, проте можна виділити деякі характерні риси, що притаманні курсантам ВВНЗ.

За своїм віком це молоді люди (17–23 роки), які вступають до ВВНЗ одразу після середньої школи або після закінчення ліцеїв, коледжів, гімназій, професійно-технічних училищ та інших закладів освіти. Є серед них і ті, що вступають, маючи певний досвід роботи, а також солдати і матроси, сержанти і старшини, прапорщики і мічмани, які відслужили строки дійсної служби або за контрактом і були звільнені з лав ЗС України. Остання категорія виділяється серед курсантів досвідом служби, знанням військової справи, більш глибоким усвідомленням вибору військової професії, більш стійкими національно-патріотичними переконаннями, розумінням завдань, що стоять перед офіцерами ЗС України [7; 11].

Нині курсанти мають високий рівень розвитку. Зріс і рівень освіченості, культури, соціально-політичної активності, змінився характер інтересів і потреб молодих людей. Знання, що здобувають нині у вищому навчальному закладі, стали об'ємнішими. Значну кількість наукової інформації молодь отримує через мережі Інтернету, пресу, телебачення, радіо тощо. Під безпосереднім впливом цього у психології курсанта формуються такі риси, як чіткість і раціоналізм мислення, прагнення мати справу з новою технікою, прихильність до науково-технічної творчості тощо.

Однак вплив різних чинників соціального середовища на молодь не є однозначним. У певній категорії юнаків виникають безтурботність, споживацькі настрої, уповільнюється процес досягнення соціальної зрілості. З іншого боку, у курсантському віці настає розумова, вольова, емоційна та фізична зрілість. У курсантів дуже помітною є також низка психологічних рис, що є характерними саме для юнаків, серед них – вразливість, допитливість, гострота сприйняття, прихильність до романтики, прагнення до спілкування, колективної діяльності, внутрішнє бажання утвердити себе в колективі. Водночас характерною рисою особистості курсантів є дух товариського суперництва, змагання.

Для курсантського віку характерні й такі риси, як завищення самооцінки, надмірна чутливість, уразливість, хворобливе самолюбство. Майже всім курсантам імпонує довіра начальників під час виконання завдань, надання можливості виявити самостійність, ініціативу, розкрити свої організаторські здібності. Багато курсантів мають бажання виявити себе, здійснити подвиг. Але деякі з них, особливо першокурсники, не завжди чітко уявляють, що саме готує людину до подвигу [10; 11].

Усе це зумовлює особливу складність психології юнака, необхідність поміркованого, тактовного підходу до кожного курсанта з боку командирів і викладачів. Завдання педагога – обґрунтувати зв'язок героїзму з умінням беззаперечно підпорядковуватися, навчити курсантів наполегливо опановувати знання, займатися самовихованням, формувати якості, необхідні офіцерові.

Отже, ми визначили найсуттєвіші соціально-психологічні особливості курсантів військових навчальних закладів. У кожній конкретній групі і в окремої особистості ці особливості можуть виявлятися своєрідно. Визначені характерологічні риси майбутнього офіцера вимагають їх урахування в процесі професійної підготовки в сучасному ВВНЗ. Виділені загальні типологічні риси курсантів є певним підґрунтям для здійснення ефективної ВПР з цими категоріями військовослужбовців. Але в кожному конкретному випадку потрібен уважний і поміркований індивідуальний підхід до особистості курсанта.

Не менш важливим елементом, який впливає на перебіг та ефективність ВПВ курсантів у ВВНЗ, є колектив курсантів. Він є основним об'єктом (суб'єктом) виховного впливу командування і викладачів ВВНЗ і відрізняється передусім особливістю психології, у якій надзвичайної актуальності набувають соціально-психологічні процеси та явища [7; 10], а саме: колективні думки та судження, настрої, традиції та звичаї, потреби й інтереси, цілі й установки, співпраця та співпереживання, симпатії та довіра. Усі ці складові мають інтегративний характер, зміцнюють колектив, сприяють створенню оптимальної психологічної атмосфери. Безумовно, є чинники, що психологічно диференціюють колектив: лідерство, суперництво, конкуренція, прагнення окремих особистостей (груп) тощо. Усе це слід ураховувати у процесі проведення виховних впливів військово-патріотичного спрямування.

Саме в первинному колективі формуються і розвиваються професійні якості курсантів (слухачів), їх активна життєва позиція, відбувається процес озброєння знаннями, необхідними навичками та вміннями, створюється навчальний, спортивний та інший актив, проводиться громадська робота. Такий колектив безпосередньо впливає на формування тих чи інших якостей військового фахівця та патріотичних почуттів особистості майбутнього офіцера.

Таким чином, у самій соціальній природі курсантського колективу, змісті діяльності, структурі й особливостях закладено багаті потенційні можливості, які потрібно вмело використовувати для досягнення головної мети його функціонування та вирішення соціально значущих завдань ВПВ.

Важливе місце в цьому процесі посідає виховна функція, сутність якої полягає в тому, що колектив цілеспрямовано й систематично впливає на свідомість і поведінку своїх членів з метою формування і розвитку в них якостей, необхідних сучасному військовому спеціалісту, офіцерові ЗС України. Здійснення виховної функції включає створення таких умов, які сприяли б національному вихованню кожної особистості та його важливій складовій – військово-патріотичному вихованню. Загальним змістом виховної функції колективу є вій-

ськово-патріотичне, військово-професійне, правове, моральне, естетичне, фізичне та екологічне виховання.

Тому на стадії організації колективу відповідні посадові особи мають урахувати притаманні цій соціальній групі специфічні особливості, функції, що вона виконує у військово-патріотичному вихованні ВВНЗ, а також дані військово-професійного відбору задля оптимізації процесу створення системи ВПВ і подальшого ефективного її функціонування. Таким чином, можна впливати як на патріотичні почуття окремих курсантів, так і військово-патріотичні настрої первинного колективу.

На нашу думку, військово-патріотичну вихованість курсанта можна розглядати як систему сформованих у нього соціально-психологічних установок, які виражають ставлення курсанта до суспільної вимоги – зі зброєю в руках захищати Батьківщину, готовність його діяти як у своїй майбутній професійній діяльності, так і поза її межами, виходячи з національних інтересів. Безперечно ця система соціальних установок є органічно вплетеною у загальну психологічну структуру особистості майбутнього офіцера, її систему ціннісних орієнтацій.

По-перше, зі всієї сукупності соціальних установок особливе значення для формування військово-патріотичної вихованості мають такі, що визначаються ціннісною належністю. Ціннісні орієнтації мають свідомий характер, можуть бути висловлені індивідом у загальних поняттях. Саме тому у практичній діяльності щодо виховання патріотизму на державному рівні велике значення має приділятися формуванню чіткої ідеологічної основи існування нашого суспільства, заснованої на загальнолюдських цінностях, культурній та історичній спадщині та перспективах розвитку нашої держави. Розмитість загальносоціальних, загальнонаціональних цінностей у нашому суспільстві призводить до проблем ієрархії ціннісних орієнтацій у більшості громадян нашої держави. Переважно маємо пріоритети в досягненні індивідуальних життєвих цілей, не пов'язаних із загальнонаціональними та загальносоціальними цінностями [4; 7].

По-друге, власне ВПВ курсантів ВВНЗ лежить у площині формування базових соціальних установок – позитивного ставлення до

служіння державі та готовності до збройного захисту її національних інтересів. Такі соціальні установки повинні формуватися в умовах підготовки до майбутньої професійної діяльності. Саме в цей період курсантом засвоюються професійні норми, цінності та способи діяльності. У цей період формуються, корегуються та набувають майже сталої форми образ майбутньої професійної діяльності та план професійного шляху. І, головне, саме в цей час особистість на свідомому рівні виробляє своє ставлення до цього образу та плану. Зазначені положення ставлять особливі вимоги до організації та проведення НВП щодо вирішення завдань ВПВ курсантів ВВНЗ, а рівень сформованості у них таких соціальних установок є одним із критеріїв оцінювання ефективності військово-патріотичної роботи у ВВНЗ [5; 11].

По-третє, у процесі формування системи соціально-психологічних установок мають бути враховані як їх трикомпонентна структура військово-патріотичної роботи (індивідуальний рівень, рівень підрозділу, рівень військової частини), так і психологічні закони їх формування та зміни. Під час вжиття заходів військово-патріотичного виховання переважно вплив здійснюється на когнітивний елемент установок. Тобто надається певна кількість знань про певні соціальні об'єкти або явища, при цьому формуванню емоційного компонента (вироблення певної оцінки до цього об'єкта) надається опосередковане значення, а готовість до діяльності (поведінковий компонент) відповідно до сформованої соціальної установки майже не формується [7].

Вищезазначене ставить підвищені вимоги до формування військово-професійних і морально-психологічних якостей, патріотичного світогляду військовослужбовців – військових професіоналів, лідерів-патріотів глибоко переконаних та відданих національній ідеї розбудови суверенної, демократичної, правової української держави, здатних активно діяльністю захищати національні інтереси та виховувати своїх підлеглих на патріотичних засадах.

Висновки. Джерелом формування військово-патріотичної вихованості майбутніх офіцерів, їх професійного та морально-етичного становлення за своєю природою є не тільки суспільно-громадські, а й

психологічні механізми. На нашу думку патріотизм, який формується в особистості курсанта у процесі ВПВ у ВВНЗ, як складний індивідуально-психологічний та соціальний феномен є тим підґрунтям, тією основою, що забезпечує ефективне і цілеспрямоване формування професійних якостей майбутніх офіцерів.

Урахування психологічних аспектів військово-патріотичного виховання майбутніх офіцерів сприятиме ефективному формуванню в них відповідного комплексу особистісних якостей, соціально значущих мотивів поведінки, гармонійного поєднання державних та особистих інтересів, у служінні Українському народові, захисті Батьківщині.

Перспективами подальших досліджень у даному напрямку є обґрунтування методологічних засад військово-патріотичного виховання курсантів, методики оцінювання ефективності системи військово-патріотичного виховання, розробка нормативно-правової бази військово-патріотичного виховання особового складу Збройних Сил України, дослідження психологічних аспектів військово-патріотичного виховання майбутніх офіцерів, вивчення досвіду армій провідних країн світу щодо проведення патріотичного виховання особового складу

Список використаної літератури

1. Алещенко В. І. Актуальні питання ідеології та ідеологічної роботи в українському війську : монографія / В. І. Алещенко, В. Ф. Баранівський. – К. : Золоті ворота, 2014. – 232 с.
2. Кремень В. Г. Політична безпека України: концептуальні засади та система забезпечення : монографія / В. Г. Кремень, І. Ф. Білько, С. І. Головащенко. – К. : МАУП, 1998. – 92 с.
3. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – К. : Преса України, 1997. – 80 с.
4. Бех І. Д. Цінності як ядро особистості / І. Д. Бех // Цінності освіти і виховання : наук.-метод. зб. / ред. О. В. Сухомлинська. – К., 1997. – С. 8–11.
5. Військове виховання: історія, теорія та методика : навч. посіб. / за ред. В. В. Ягупова. – К. : Graphic&Design, 2002. – 560 с.
6. Про Збройні Сили України : Закон України від 6 грудня 1992 року № 1934-ХІІ.

7. Розробка методики оцінки ефективності системи військово-патріотичного виховання курсантів ВВНЗ : звіт про науково-дослідну роботу у шифр “Патріот”(заклучний).

8. Про затвердження Програми військово-патріотичного виховання у Збройних Силах України на 2012–2017 роки та Перспективного плану реалізації Програми військово-патріотичного виховання у Збройних Силах України на 2012–2017 роки : наказ Міністра оборони України від 11.01.2012 № 14.

9. Подоляк Я. В. Психологія вищої військової школи / Я. В. Подоляк. – Х. : ХВУ, 1999. – 221 с.

10. Соколовський В. В. Характерні риси особистості сучасних курсантів та особливості їх навчання у вищих військових навчальних закладах системи МВС України / В. В. Соколовський // Засоби навчальної та науково-дослідної роботи : зб. наук. праць. – Вип. 35. – Харків : Харківський національний педагогічний університет, 2011. – С. 81–85.

11. Черкашин О. Д. Формування професійної спрямованості курсантів у процесі фахової підготовки / О. Д. Черкашин // Засоби навчальної та науково-дослідної роботи : зб. наук. праць. – Вип. 28. – Харків : Харківський національний педагогічний університет, 2008. – С. 132–136.

Рецензент – доктор психологічних наук, професор Сафін О. Д.

Стаття надійшла до редакції 15.01.2015.

Каменюк Ю. В. Социально-психологические аспекты военно-патриотического воспитания курсантов высших военных учебных заведений

В статье изложены результаты анализа социально-психологических аспектов военно-патриотического воспитания курсантов высших военных учебных заведений. Рассмотрена роль психологических компонентов в структуре личности курсанта, коллектива курсантов в военно-патриотическом воспитании в ВВУЗе. Исследуются особенности военно-профессиональной деятельности будущих офицеров, система их ценностных ориентаций.

Ключевые слова: *военно-патриотическое воспитание, высшее военное учебное заведение, курсант, коллектив курсантов, социально-психологические установки.*

Kamenyuk Y. V. **Socio-psychological aspects of military-patriotic education of future officers**

An important area of implementation of the state policy on national security and defence is the formation of patriotic citizens, members of the Armed Forces of Ukraine. Responsibility for the defense of the state, protection of its sovereignty, territorial integrity and inviolability put the armed forces of Ukraine, which places high demands on consciousness, self-awareness, motivation, life attitudes of military personnel.

Therefore, there is an objective necessity of a clear definition of psychological components in the personality structure of an officer, which would provide the possibility in accordance with the terms of its military-professional activity come from ethical and national interests of the state. There is a need to develop and clarify certain theoretical and practical psychological aspects of military-patriotic upbringing.

In the article the results of the analysis of the socio-psychological aspects of military-patriotic education of students of higher military educational institutions. The role of psychological components in the structure of the individual cadet, cadet group in the military-patriotic education in the higher military educational institution. The peculiarities of military-professional activity of future officers, their value orientations.

The most significant socio-psychological characteristics of cadets of military educational institutions. Traits of an officer require their consideration in the process of professional training in modern higher military educational institution. Allocated common typological features of cadets is a certain basis for the implementation of an effective military-patriotic work with these categories of military personnel. But in each case requires careful and thoughtful individual approach to the individual cadet.

In our opinion, the military-patriotic training of the trainee can be considered as a system established his socio-psychological attitudes which express the attitude of the student to public demand – with arms to defend their Homeland, ready to act as in their future careers, and beyond, based on national interests. Undoubtedly this system of social attitudes is woven into the general psychological structure of the person of an officer, his system of values.

The source of the formation of military-patriotic education of future officers, their professional and ethical formation in nature is not only public-public, and psychological mechanisms. Our firm belief is patriotism, which is formed in the personality of the student in the process of military-patriotic education, as a complex individual psychological and social phenomenon is the foundation, the foundation that ensures the effective and purposeful formation of professional qualities of future officers.

Considering the psychological aspects of military-patriotic education of future officers will contribute to the effective creation of an appropriate set of personal qualities, social interest motives, harmonious combination of public and private interests in the service of the Ukrainian people, the protection of the Homeland.

Keywords: *military-patriotic education, higher military educational establishment, student, group of students, socio-psychological attitudes.*